

BAŞYAZI >>

“Türkiye ekonomisi, kriz döneminde **olumlu** anlamda **dünyadan** **ayrıştı**”

M. Rifat HİSARCIKLIOĞLU
TOBB Başkanı
Avrupa Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği
(Eurochambres) Başkan Yardımcısı
baskanlik@tobb.org.tr

Bir tarafta kırılganlıklarımız mevcutken **ekonomide güçlü toparlanmayı yaşıyoruz**. Önceden yaşanan krizlerin aksine, bankaların batmaması, döviz sorunu yaşanmaması, servet kayıpları olmaması, faizler ile enflasyonun yükselmemesi, büyüme potansiyelimiz, mali disiplin ve düşük faizler Türkiye ekonomisinin olumlu anlamda dünyadan ayrışmasını sağladı.

Ekonomideki toparlanma sinyalleri devam ediyor. Küresel ekonomik krizin olumsuz etkilerini üzerinden atmaya başlayan Türkiye ekonomisinde yılın tamamı için olumlu beklentiler arttı. 2010 yılı ilk çeyrek itibarıyla dünyada en hızlı büyüme gösteren 10 ülkenin 9 tanesi, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu gelişmekte olan ülkeler oldu.

Türkiye'de yılın ilk yarısındaki büyümenin üçte ikisi iç tüketimden geldi. Bu sayede ticaret sektörü canlandı. Sanayi üretimi kriz öncesindeki seviyelere ulaştı. Yılın ikinci çeyreğinde imalat sanayisinde ortalama % 15 oranında, toplam sanayi sektöründe ise ortalama % 14 oranında üretim artışı gerçekleşti. İlk çeyrekte bu oranlar imalat sanayisi için % 20, toplam sanayi için % 17 olmuştu.

Son verilere göre sanayi sektörü tek başına ikinci çeyrek büyüme oranına önemli bir katkı sağlayacak. Yine de önemli olan büyümenin temposu. Sanayi üretim artışında yaz aylarında bir yavaşlama başladı. Bu bakımdan temmuz ayı sanayi endeksi büyümenin geleceği açısından önemli olacak.

Üretim, ihracat ve istihdamdaki kayıplar yerine konuyor. Mayıs itibarıyla toplam istihdam artışı 1,6 milyon. Ama daha önemlisi özel sektörde ücretli çalışan sayısı 1,1 milyon kişi arttı.

Yatırım teşvikli yatırımlar 2010 yılının ilk 7 ayında geçen yılın aynı dönemine göre 4 katına çıkarak 35 milyar TL'ye yükseldi. Yılın ilk 7 ayında verilen teşvik belgesi sayısı geçen yılın eş dönemine göre 3 kat artışla 2 bin 408 oldu.

2010 yılının ilk 7 ayında teşvike bağlanan yatırımların % 81'ini komple yeni yatırımlar oluşturdu. Üçte ikisi ise imalat sanayi yatırımı oldu. Teşvikli yatırımların % 49'u ikinci bölgede, % 26'si birinci bölgede, % 16'sı üçüncü bölgede, % 9'u dördüncü bölgede yapıldı.

Yılın ilk yarısında kamu bütçe açığı % 34 gerilemeyle 15,4 milyar liraya indi. Türkiye'nin iç borç stoku 2010 yılının ilk çeyreğinde 343 milyar lira, dış borç stoku da 267 milyar dolar oldu. Geçen yılsonunda Türkiye'nin iç borcu 330 milyar lira, dış borcu ise 268 milyar dolar idi.

KOBİ'lerin kullandığı banka kredileri 2009 Haziran sonunda 79 milyar TL iken, 2010 Haziran ayı sonunda 101 milyar TL'ye ulaştı. Merkez Bankası rezervleri ise 74 milyar dolara yükseldi. Geçen yılsonunda bu rakam 71 milyar dolar olmuştu.

Bu olumlu gelişmelerin yanında, eksilerimiz de mevcut. Ekonomi büyümeye geçtiği zaman artan cari açık yine sıkıntı vermeye başladı. Cari işlemler açığı, ilk 6 ayda geçen yılın aynı dönemine kıyasla % 180 artış gösterdi ve 20,7 milyar dolar oldu. Cari açığın temel nedeni olan dış ticaret açığıysa, yılın ilk yarısında, geçen yılın aynı dönemine göre 2,5 kat artışla 20,8 milyar doları buldu.

Türkiye'nin yılın ilk 7 ayında 64 milyar dolar dolayında gerçekleşen toplam ihracatı, aynı dönemdeki 72 milyar dolarlık hammadde ithalatının ancak % 90'ını karşılayabildi. Aynı dönemde yatırım malları ithalatı % 24 artarak 14 milyar dolar, tüketim mali ithalatı da % 30 artışla 13 milyar dolar olurken, hammadde ve ara mali ithalatı % 35 artışla 72 milyar dolara ulaştı.

Cari açık artarken, finansman kalitesinin bozulması da dikkat çekiyor. Artan cari açık giderek daha fazla yabancı kredi ile finanse edilmeye başlandı. Banka kredilerinden döviz girişi 14 milyar dolar, portföy yatırımdan döviz girişi 8 milyar dolara ulaştı. Bu gelişme önemli. Zira kredi ve sıcak parayla finanse edilen bir yapı, büyüme tempomuza zarar veren kırılmalı bir yapıya neden oluyor.

Diğer taraftan sevindirici bir gelişme olarak, ilk yarıdaki turizm gelirleri, önceki yılın aynı dönemine oranla % 4 artarak, 7 milyar dolara yükseldi. Taşımacılık sektörümüzün döviz kazancısı 3 milyar dolardan, 3,7 milyar dolara çıktı.

Türkiye'nin petrol faturasıysa 2010 yılının ilk 7 ayında geçen yılın aynı dönemine göre % 48 artış gösterdi ve 12 milyar dolara ulaştı. Doğalgaz ve mamul gaz ithalatına ödediğimiz fatura % 14 artışla 8 milyar dolar seviyesine yükseldi. Aynı dönemde yatırım malları ithalatı % 24 oranında artışla 14 milyar dolara, hammadde ithalatı % 35 artışla 72 milyar dolara, tüketim malları ithalatı ise % 30 artışla 13 milyar dolar düzeyine ulaştı.

Küresel krizin etkisiyle, vergi ve prim borç stoku 100 milyar liraya ulaşmış durumda. TOBB olarak burada yeniden yapılandırmaya ihtiyaç olduğunu 2009'dan itibaren vurguladık. Zira kriz döneminde firmaların nakit akışı bozuldu. Bankalar da kredi konusunda çekingen davrandı. Bir de çok yüksek gecikme faizleri uygulanınca ortaya büyük bir sorun çıktı.

Özel sektörün SSK'ya 21 milyar TL birikmiş borcu var. Esnaf ve çiftçinin Bağ Kur'a borcu ise 20 milyar TL. Türkiye'de 3,3 milyon esnaf var ve bunların üçte ikisi borçlu. Esnaf ve zanaatkarın hem sosyal hem iktisadi anlamda önemi büyük. Bunları yaşatmak zorundayız. Çünkü Türkiye için sermaye birikimi modelidir. Yani esnaf önce KOBİ olur, sonra işini büyütür sanayici olur.

Öte yandan şahısların ve firmaların vergi borcu 50 milyar liraya ulaştı. Yani ortada 90 milyar TL civarında birikmiş borç söz konusu. Beklentimiz vergi ve prim borçlarına af değil, bunların ödenebilecek bir vade içinde taksitlendirilmesidir. Ayrıca % 30'lara ulaşan gecikme faizinin de düşürülmesine ihtiyaç var.

Özetle bir tarafta kırılmalıklarımız mevcutken ekonomide güçlü toparlanmayı yaşıyoruz. Önceden yaşanan krizlerin aksine, bankaların batmaması, döviz sorunu yaşanmaması, servet kayıpları olmaması, faizler ile enflasyonun yükselmemesi, büyüme potansiyelimiz, mali disiplin ve düşük faizler Türkiye ekonomisinin olumlu anlamda dünyadan ayrışmasını sağladı.

Ekonomide büyüme ile birlikte artan vergi gelirleri ve özelleştirmelerin başarı ile gerçekleşmesi bütçeye yönelik endişeleri azaltmakta. Türkiye tarihin en düşük seviyelerine inen faizler de, yatırımı ve iktisadi faaliyetleri canlandırmaya devam edecek.

Umarım referandum sonrası dönemde yeniden ekonomiyi konuşmaya başlarız ve bu sorunlara da hep beraber çözüm buluruz. İstikrarı ve huzuru muhafaza etmemiz halinde, daha iyi günlerin bizi beklediğini inanıyorum.